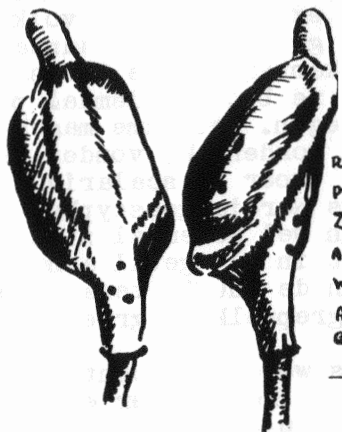

BUKBAUMIA

MEDEDELINGEN VAN DE
BRYOLOGISCHE WERKGROEP
VAN DE
NED. NAT. HIST. VER.

4e Jaargang No. 2/3
Juni 1950

RED. ADRES: W. MEIJER
PR. HENDRIKKADE 96
ZAANDAM, HOLLAND
ADM.: J. GROENHUIZEN,
WYTTENBACHSTR. 14 E
AMSTERDAM-O.
GEN. GIRO: (55500) G. 183

DE VOORJAARSEXCURSIE IN DWINGELO (1949)

door R.v.d.Wijk

Nadat de oorspronkelijk vastgestelde datum door omstandigheden onmogelijk was geworden, werd deze excursie gehouden op Zaterdag, 30 April, en Zondag, 1 Mei.

Het was mij een genoegen de deelnemers te kunnen ontvangen in mijn zomerhuisje "Calluna". Met enige moeite is het gelukt aan allen een geschikte rustplaats te verschaffen.

Gezien de grote afstand, die vrijwel alle deelnemers moesten afleggen, was de opkomst bevredigend te noemen. Ik mocht n.l. verwelkomen onze leden: Agsteribbe, Booy, Groenhuizen, Margadant, W.Reynders, Schimmel,

Sixma, Vergouw en van Borssum Waalkes.

Na de aankomst, van sommigen op een boerewagen, werd direct begonnen met de inspectie van een greppel dicht bij "Calluna". In deze greppel groeide enige jaren geleden, vlak nadat ze "geschoond" was, het mos *Uligotrichum hercynicum* in grote hoeveelheden als pioniervegetatie op de afgestoken kanten. Thans hebben andere planten en van de mossen vooral *Polytrichum commune* haar verdrongen. Toch gelukte het aan Agsteribbe nog enkele exemplaren den volke te tonen.

Opvallend groot was het aantal levermosjes, dat langs de steile kanten van de thans droge greppel groeide, terwijl ze bijna allemaal perianthen en sporekapsels droegen. Het name mag hiervan *Scapania nemorosa* genoemd worden. We vonden veel *Nardia* en hielden het eerst voor *N. scalaris*. Later is gebleken, dat vrijwel alles *Nardia geoscyphus* was. *Nardia scalaris* zat misschien wel helemaal niet in deze greppel, maar toch was het in elk geval aanwezig op een steil Noordhellinkje in de buurt, tezamen met *Scapania compacta*. Langs de greppelkant groeide ook veel *Cladonia verticillata*.

's Middags werd een tocht gemaakt door de beboste Heeërzanden. Eerst over een stukje hei, toen door een vennetje en daarna over zandduinen met bos. In het heitje vonden we veel *Sphagnum molle* met de habitus van *compactum*. Verder groeide in een typisch *Ericetum* weer *Nardia geoscyphus*. In het vennetje zaten andere *Sphagnum*-soorten temidden van opschietende stengels van *Narthecium*. Hier verzamelde Margadant van *Sphagnum recurvum* mooie mannelijke plantjes. In het bos vonden we tot onze grote verrassing de soort, die de naam aan ons blad gegeven heeft: *Buxbaumia aphylla*. De *Prodomus* vermeldt slechts één vindplaats in Friesland, verder liggen alle vindplaatsen in Gelderland of zuidelijker. Ook de groeiplaats was eigenaardig. In het bos zijn tijdens de bezetting vele schuilplaatsen gegraven voor de jongens van het dorp om zich 's nachts in te verbergen. Langs de rand van één van deze nu ingestorte kuilen vond Groenhuijzen vele kapsels. En zie, toen we er op gingen letten, vonden we 500 M. verder bij een dergelijke kuil opnieuw *Buxbaumia*.

Bij de Davidshoeve werd weer een mooie greppel bekeken. Hier zat veel *Pogonatum*, dat door ons voor *Pogonatum aloides* werd gehouden. Maar hier ontdekten we ook afwijkende planten, die later *Pogonatum urnigerum* bleken te zijn, zowel mannelijke planten met antheridiënbekertjes als vrouwelijke met kapsels. In massa groeide hier *Plectocolea crenulata*.

De tocht bereikte tenslotte de Staatsbossen, waar op afgestoken wegen de pionier *Oligotrichum hercynicum* in volle glorie en alleenheersend werd gevonden. De enigszins geelgroene kleur doet de zoden reeds direct onderscheiden van *Polytrichum piliferum*. Hier vonden we ook exemplaren met antheridiën. Kapsels werden ook thans niet aangetroffen.

In het bos zelf mochten we nog drie aardige vondsten doen. In de eerste plaats kapseldragende exemplaren van *Dicranum rugosum* (-undulatum). In de tweede plaats het levermos *Diplophyllum obtusifolium* met broedkorrels en tenslotte nog een levermos n.l. *Orthocaulis kunzeanus*. Dit laatste mos is tot nu toe drie keer in ons land gevonden en wel in 1928 door Jansen en Wachter bij Loenen, dan in Mei '47 en Nov. '47 door Agsteribbe bij de Imbos en bij Laag-Soeren.

Hoewel ik mijn microscoop meegenomen had om 's avonds enkele dubieuze soorten op naam te kunnen brengen, lukte dit niet, want het sleuteltje was thuis gebleven. Alle ingenieuze pogingen om het kistje toch open te krijgen mislukten. Het gevolg was, dat we ons onderzoek dus tot de loupe moesten beperken. Maar het had nog een ander gevolg: in het donker gingen we op stap voor een fikse avondwandeling door dennebossen en over de hei. Boven ons was de strakke, diep-donkere sterrenhemel, om ons de heilige stilte van de zachte geluiden der natuur. Zo sliepen we, thuisgekomen, verfrist en moe, spoedig in.

De volgende morgen stond een tocht naar de heide op het programma. "De heide" in het Geusinger-veld, eigendom van Natuurmonumenten, dat met het Kraloërveld, aangekocht door de Staat, ongeveer 3000 ha beslaat en dat naar alle waarschijnlijkheid binnen afzienbare tijd het enige grote heideveld in Drente zal zijn, dat nog van de uitgestrekte Drentse heide

is overgebleven. De heide is bezaaid met prachtige vennen. Ons doel was het Droste-ven, bekend door zijn mooie Sphagnumvegetatie: magellanicum, papillosum, mollusum, cuspidatum enz. Hier in de buurt vonden we Campylopus brevopilus, een soort, die hier in prachtexemplaren groeide, voorzien van het typische glashaar, dat soms wel 400 M lang was. Vermoedelijk zal nu deze soort binnenkort uitsluitend in onze door Natuurmonumenten behouden heidevelden overblijven.

De tocht 's middags langs Oldengaerde en door de krentebossen van de Bork leverde niet veel nieuws op. Op Oldengaerde vonden we Isopterygium elegans, een mos, dat in het Noorden algemener schijnt te zijn dan tot nu toe werd aangenomen (ik vond het ook enige keren in Paterswolde).

Al met al was het een uitstekend geslaagd weekend, waarbij alle deelnemers behalve van de aardige vondsten, genoten hebben van Drente's landschap-schoon, van het wijde vergezicht op de heide, van de vennen, van de es met de eigenaardige toren op de achtergrond en van de zandduinen.

Ik zal de groep er gaarne nog eens ontvangen.

Thans volgt nog een lijst van de gevonden soorten, gerangschikt naar de kwartierhokken van het IVON.

Afk. Vindplaatsen en terreinomschrijving IVON-hok, Dat.

A	Anserveld, Natuurmonument Geusingerveld, hoofdzakelijk heide (Calluneto-Genistetum), met enkele meer open of vochtige plaatsen.	K7-41-13, I
DAG	Greppel langs het weiland bij de Davidshoeve	K7-41-11, 30, I
DAP	Davidspas, heiplas met uitgebreide Sphagnum- en Erica gordel.	K7-41-11, I
DV	Drosteveen, heiplas in A met Sphagnum en Erica-rand, maar smaller	K7-41-13, I
DZ	Dwingelderzand, zandverstuiving met dennenopslag	K7-31-33, 30, I
DZZ	Idem, Zuidelijke gedeelte.	K7-41-11, I

- DZB Dwingelderzand, berkenbosjes en andere loofbosjes bij "Calluna" K7-31-33, 30 I
 DZG Dwingelderzand, greppels K7-31-33, 30 I
 IB Israëlitische begraafplaats K7-31-33, I
 IH Iheeder heitje (Bij "Welpenkamp")
 laag en vochtig terrein tussen dennenbossen met half dichtgegroeide veenputjes, K7-31-33, I
 LNW Iheederzand, bebost met dennen, noordwestelijk deel. K7-31-33, 30
 IZW Idem, zuidwestelijk gedeelte. K7-41-II, 30
 LNO Idem, hoofdzakelijk het staatsbos. K7-31-34, 30
 IZO Idem, zuidoostelijk deel met staatsbos. K7-41-12, 30
 N Noormansdal (op excursie "Ansense veentje" genoemd) K6-48-22, I
 O Oldegaerde, parkachtig landgoed K6-38-43, I
 P Potteveen (dennenbos, weiland en greppels). K6-38-44, I
 Indien achter een soort geen letters staan, betekent, dat ze gevonden is in alle goed onderzochte kwartierhokken (K7-31-33³, K7-41-II en 12, K6-38-44)

Hepaticae

- Calypogeia trichomanis* DZG, IZO, A, P.
Cephalozia bicuspidata DZG; var. *Lammersiana* P.
C. connivens DAP
C. media DV
Cladopodiella francisci DZ
Diplophyllum albicans DZG, IZO, A.
D. obtusifolium c, per. & gemm. IZW, IZO.
Gymnocolea inflata DZG, DV.
Isopachus bicrenatus DZD, IZO, A
Lepidozia setacea DAP, DV
Lophocolea bidentata DZB, DAG, IZO.
L. cuspidata DZB.
L. heterophylla DZB, IZO, LNO, P.
Lophozia incisa. A.
L. ventricosa DZD, LNO.
Nardia geoscyphus DZG, IH, DAG, A, P.
N. scalaris DZG, IZO.
Odontoschisma sphagni A.

Orthocaulis kunzeanus LNO, IZW.
Pellia epiphylla DZG, DAG, P.
Plectocolea crenulata DZG, DAG, greppel tussen
 DZZ en DAP.
Pilidium ciliare DZ, LNO.
Scapania compacta DZG (boven aan droog beschaduwd
 hellinkje), LNO (pad in staatsbos)
S.nemorosa DZG (c.spor), LNO, IZW.

Mosci

Amblystegium serpens IZW.
Atrichum undulatum DZG, IZO, DAG, P
Aulacomnium androgynum DZB.
A.palustre IH. IZO, P.
Brachythecium rutabulum DZB, DAG.
B.salebrosum IZO.
Bryum argenteum LNO.
B.capillare DAG, LNO, P.
Buxbaumia aphylla LNW, IZW.
Campylopus brevipilus DAP, A.
C.flexuosus IZO.
C.fragilis IZO, DZB.
C.pyriformis P
Ceratodon purpureus
Climacium dendroides P
Dicranella cerviculata DAP, DV, P.
Dicranoweisia cirrata DZB, LNO, IZO, P
Dicranum rugosum DZD, LNW, LNO, IZW, IZO c.spor.P
D.scoparium (niet genoteerd in A).
D.spurium IH, DAP, A, P.
Ditrichum homomallum DZG.
Drepanocladus fluitans IZO, DAP, DAG (drinkput) P
Eurhynchium stokesii DZB.
Funaria hygrometrica. IZO (brandplek), P.
Grimmia pulvinata IB.
Hylocomium splendens DZB, IZO, LNO, P.
Hypnum cupressiforme.
Isopterygium elegans O.
Leucobryum glaucum DZD, IH, IZO, P.
Mnium hornum DZB, IZO, O, P.
Oligotrichum hercynicum DZG, LNW. (kuilwanden)
Orthotrichum diaphanum O.
Plagiothecium denticulatum DZB, IZO, P.

Pleurozium schreberi
Pogonatum aloides IZO, DAG, P.
P.urnigerum DAG. (c.anther. & spor.)
Pohlia nutans DZG, DZD, LNW, IZO, LNO, A, P.
Polytrichum alpestre DV (c.anth.), N.
P.commune DZG, DAG, P.
P.formosum DZB, O.
P.juniperium IZO, IZW, A, P.
P.marginatum. IZW, DV, P.
P.piliferum DZ, IZO, LNO, IZW, A, P.
Pseudoscleropodium purum DZB, IZO, P.
Racomitrium canescens: de Bork (K6-48-21)
R.lanuginosum DV.
Rhytidiadelphus squarrosus P
Sphagnum compactum IH, DAP, DV.
S.inundatum DZG.
S.magellanicum IH, DAP, DV.
S.molle IH, D.
S.molluscum IH.
S.obesum IH.
S.palustre IH.
S.papillosum IH, DV, N.
S.plumulosum IH.
S.recurvum DV, N.
Tortula muralis P.

Lichenes

Anaptychia ciliaris IB.
Caloplaca murorum P
Cladonia gracilis IZW, LNO.
C.uncialis A
C.silvatica DZ, IZW.
C.verticillata DZ, DZZ, DZG.
Cornicularia aculeata DZ, DZZ.
Evernia prunastri DZB.
Lecanora DZB.
Parmelia physodes DZD.
Peltigera sp.DAG.
Rhizocarpon concentricum DZZ (grindsteentjes van
heipaadjes)
Stereocaulon sp.DZZ.